

ARBETSRAPPORT NR 84

Lokalt innehåll i
norska och svenska tidningar.
Fyra redaktörer läser varandras
tidningar.

Arbetsrapport nr 2 från projektet
< Norsk-svensk dagspressutveckling

Ronny Severinsson (red)

ISSN 1101-4679

INNEHÅLL

1. Projektet norsk-svensk dagspressutveckling	1
2. Innehållssynpunkter på två norska och två svenska lokaltidningar	2
3. Presentation av de fyra tidningarna	3
4. Några intryck efter en tids läsning av <i>Fredriksstad Blad (Viveka Hedbjörk)</i>	5
5. Några intryck efter en tids läsning av <i>Smålands-Tidningen (Dag Kristoffersen)</i>	7
6. Några intryck efter en tids läsning av <i>Laagendalsposten (Jan-Olov Persson)</i>	8
7. Några sammanfattande resultat	9
8. Några förslag till kvantitativ innehållsanalys	10

Värnamo Nyheter

Noen synpunkter etter lesning av avisen i desember -97 og januar -98
(*Erling Omvik*)

INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION

Göteborgs universitet

Förord

Under början av 1990-talet har det allt oftare ställts frågor om hur det kan komma sig att Norge ligger så högt i fråga om dagstidningsläsning. För ett decennium sedan låg dagstidningsspridningen i Norge och Sverige på ungefär samma nivå med ungefär 530 försålda tidningsexemplar per 1000 invånare. År 1997 låg Norge på ca 600, medan den svenska hade fallit till under 450 ex.

Frågan om vad som kan förklara skillnaden i spridning mellan norsk och svensk press är bakgrunden till projektet *Norsk-svensk dagspressutveckling*. Syftet är att belysa dagstidningsmarknaderna i Norge och Sverige. Projektet genomförs som ett samarbete mellan Institutet för journalistik, Fredrikstad med forskningsleder Sigurd Høst som ansvarig och Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet med fil dr Ronny Severinsson som ansvarig. Undertecknad fungerar som projektsamordnare.

Den första uppgiften var en strukturjämförelse av tidningsutvecklingen i Norge och Sverige 1972-1995. Den presenterades i en rapport hösten 1997. Fr o m 1998 kommer det att ske en årlig uppdatering i samarbete med Nordicom, Göteborgs universitet.

Den andra uppgiften var att söka belysa likheter och skillnader i norska och svenska tidningars form och innehåll. I ett första steg har detta skett genom att redaktörer från respektive land under en längre period läst varandras tidningar. Erfarenheterna från läsningen behandlades på ett seminarium i Göteborg vintern 1998. I denna rapport presenterar den ansvarige, Ronny Severinsson, förutsättningarna för och resultaten från seminariet.

I ett andra steg är avsikten att genomföra en systematisk innehållsanalys av ett urval dagstidningar i Norge och Sverige.

Initiativet till projektet kom ursprungligen från chefredaktör Stig Fredriksson, Jönköping. Han har även aktivt deltagit i projektet, som genom hans förmedling fått stöd av Jenz och Carl-Olof Hamrins stiftelse.

Jag vill dessutom tacka de fyra redaktörer från Norge och Sverige som tog sig tid att läsa varandras tidningar. Genom deras insats har det lagts en grund för fortsatta innehållsjämförelser.

Göteborg som ovan

Lennart Weibull
Professor

1. Projektet norsk-svensk dagspressutveckling

Projektet norsk-svensk dagspressutveckling är ett samarbete mellan Sigurd Høst, Institutt for Journalistikk, Fredrikstad och Ronny Severinsson och Lennart Weibull vid Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet. Syftet är att med en komparativ ansats belysa likheter och skillnader mellan tidningsmarknaderna i de båda länderna och på så sätt öka kunskaperna kring de förhållanden som påverkar dagspressens utveckling på läsarmarknaden.

I den första delen av projektet analyserades dagspressutvecklingen i de båda länderna mellan 1960 och 1995. Den kvantitativt upplagda jämförelsen tog utgångspunkt i en nyanserad klassificering av olika tidningstyper inom dagspressen. Den omfattade även en mängd statistiska uppgifter kring tidningsprodukterna som exempelvis pris, omfång, format och utgivningstid. Dessutom jämfördes olika samhällsförutsättningar som antas ha väsentlig betydelse för pressens situation (Høst, Severinsson 1997).

Resultaten visade på fler och större skillnader än förväntat. Bland annat visade sig den norska landsortspressen ha en mer mångfacetterad sammansättning än den svenska. Den har också under lång tid varit mer framgångsrik trots att de norska tidningarna i allmänhet är tunnare än sina svenska motsvarigheter utan att för den skull vara särskilt mycket billigare för läsarna. Mot denna bakgrund blir de fortsatta delarna som planerats i projektet särskilt intressanta.

Den andra delen handlar om att ta fram en bild av skillnader och likheter i innehållet och dess presentation hos norska och svenska tidningar. Med hjälp av såväl kvalitativ som kvantitativ metod är avsikten att kunna belysa både kvalitativa och kvantitativa aspekter på innehållet. Föreliggande rapport presenterar resultat från en kvalitativt upplagd studie av fyra tidningar. Den bildar ett viktigt underlag för fortsatta jämförande innehållsanalyser av norska och svenska tidningar.

Den tredje delen är tänkt att inriktas på komparativa surveyundersökningar i Norge och Sverige med frågor kring allmänhetens engagemang för sina tidningar. Hypotesen är att inställningen är mer positiv i Norge, men vi vet inte vilka av tidningens egenskaper som värderas olika.

2. Innehållssynpunkter på två norska och två svenska lokaltidningar.

Det bästa sättet att få inblick i hur olika tidningar lägger upp, prioriterar och presenterar sitt innehåll är naturligtvis att läsa dem under lång tid. Men det krävs då att antalet tidningar begränsas för att uppgiften skall kunna genomföras. Resultat från en sådan kvalitativ innehållsanalys har ett stort egenvärde. De kan dessutom ge idéer om vilka innehållsaspekter som kan vara speciellt intressanta att studera i en analys av ett större urval tidningar.

Utbytet av en kvalitativ undersökning torde bli särskilt stort om man låter professionella tidningsmakare svara för analysen. Mot denna bakgrund tog vi kontakt med redaktörer på några norska och svenska lokaltidningar. Det ledde fram till att fyra mycket erfarna redaktörer visade intresse och välvilligt erbjöd sig att läsa varandras tidningar. Det var Viveka Hedbjörk från *Värnamo Nyheter* som fick läsa *Fredriksstad Blad* medan Erling Omvik från *Fredriksstad Blad* läste *Värnamo Nyheter*. Jan-Olov Persson från *Smålands-Tidningen* läste *Laagendalsposten* medan Dag Kristoffersen från *Laagendalsposten* läste *Smålands-Tidningen*.

Det sattes inte upp några strikta riktlinjer. Förutsättningarna för bedömningen av likheter och skillnader i innehållet mellan den lästa och den egna tidningen lämnades fria. Den enda avgränsningen var att läsningen skulle inriktas på det lokala tidningsinnehållet. Här gavs några idéförslag kring olika huvudområden, nyhetsprioritering, presentation, tilltal och skrivsätt, närhet till läsarna samt det lokala annonsmaterialet. Nyhetsprioritering kan handla om avvägningen mellan olika nyheter (olyckor och brott, politik, arbetsmarknad m m), mellan positiva och negativa nyheter, mellan regionala och lokala perspektiv, mellan olika lokala orter för att ta några exempel. Presentation kan röra balansen mellan text och bilder, artiklarnas utformning m m. Tilltal och skrivsätt kan handla om rubriksättning, texternas utformning, ton och stilistik etc. Närheten till läsarna kan röra avvägningar kring personjournalistik, servicefunktioner och forum där läsarna kommer till tals. Iakttagelser kring annonsmaterialet kan gälla såväl typ av lokala annonser som deras placering.

Läsperioden sträckte sig från mitten av december 1997 till och med utgången av januari 1998. Resultaten presenterades och diskuterades vid ett möte i Göteborg den 17 mars. Den följande redovisningen grundas på mina anteckningar från mötet. Erling Omvik bifogade en skriftlig dokumentation över sina resultat. Den redovisas separat i rapporten.

De följande avsnitten inleds med en presentation av de fyra tidningarna och deras spridningsområden. Därefter redovisas läserfarenheterna. Det avslutande avsnittet tar upp några idéer till fortsatta jämförande innehållsanalyser.

3. Presentation av de fyra tidningarna

Laagendalsposten utges i Kongsberg. Upplagan är 10.800 exemplar och har varit ökande de senaste åren. Utgivningsfrekvensen höjdes från 5 till 6 dagar/v 1997. Formatet är tabloid och det genomsnittliga sidantalet har under senare tid ökat från ca 25 till 32 sidor. Abonnemangspriset är 1230 NOK för helår. Tidningen grundades 1903, var länge familjeägd men ingår nu i Orklakoncernen. Tidningens politiska färg är 'uavhängig venstre'. Den har 14 heltidsanställda varav 7-8 är skrivande journalister. Man använder sig också av s k helgfrelancers. *Laagendalsposten* har en omsättning på 35 miljoner NOK. Från juni 1998 kommer tidningen att utnyttja ett nytt tryckeri tillsammans med 8 tidningar inom koncernen. *Laagendalsposten* är ensamtidning och möter andra tidningar endast i utkanterna av spridningsområdet exempelvis *Fremtiden* som utges i Drammen och har regional prägel (*Drammens Tidende og Buskeruds Blad* som ingår i Orklagruppen har medvetet dragit sig in mot utgivningsorten Drammen).

Spridningsområdet är geografiskt stort och sträcker sig via Numendal ut över Hardangervidda. Det har 37.000 invånare varav 22.000 i utgivningskommunen Kongsberg (ca 15.000 bor i tätorten). Befolkningsutvecklingen är ökande. Kongsberg är ett urbant högteknologiskt centrum med stor efterfrågan på högutbildad arbetskraft, i synnerhet ingenjörer. Det har en lång industritradition och är mest känt för vapenfabriken och myntpräglingsverket (sølvverket). Även den kulturhistoriska traditionen är stark (det finns 3 stavkyrkor i området). Samhället är således väl integrerat och erbjuder en mycket lugn boplats. Det finns goda kommunikationer till Oslo, restiden är 1 timma.

Fredriksstad Blad utges i Fredrikstad. Upplagan är 22.100 exemplar och trenden är ökande. Utgivningsfrekvensen höjdes från 6 till 7 dagar per vecka 1997 då man startade söndagsutgivning. Formatet är tabloid, den har drygt 50 sidor och den genomgick en större designförändring 1996. Abonnemangspriset för helåret 1998 är 1274 NOK. Tidningen grundades för 110 år sedan. Den ingår numera i Orklakoncernen och betecknar sig politiskt som 'uavhengig konservativ'. Antalet anställda uppgår till 80 personer varav 44 arbetar inom redaktionen (32 journalister och 12 typografer). Omsättningen är 80 miljoner NOK och intäkterna från abonnemang uppgår till 28 miljoner NOK. *Fredriksstad Blad* samtrycker med *Moss Avis*. Den konkurrerar med *Fredrikstad-avisa Demokraten* som har ca hälften så stor upplaga 10.500 exemplar (minskade 1996-97 ökade 1995-96). Även *Fredrikstad-avisa Demokraten* gick upp till 7-dagarsutgivning 1997 och köper distributionstjänsten på söndagar från *Fredriksstad Blad*. Initiativen till söndagsutgivning på konkurrensorter har spridit sig bl a till Moss och kan ses som en kraftmätning mellan Orkla och A-pressen.

Spridningsområdet är tätbefolkat och klart avgränsat geografiskt (40x30 km). Det omfattar förutom själva Fredrikstad också kommunerna Råde och Hvaler. Fredrikstad är den 7-e största staden i Norge. Kommunen har 65.000 invånare varav 51.500 bor i tätorten. Befolkningstillväxten är inte särskilt hög. Näringsverksamheten domineras av mekanisk industri och handel. Den kulturhistoriska traditionen är stark.

Värnamo Nyheter utges i Värnamo. Upplagan är 22.800 exemplar och har minskat flera år i rad precis som för många andra svenska lokaltidningar. *Värnamo Nyheter* utkommer 4 dagar i veckan, måndag, tisdag, torsdag och lördag. Den har fullformat och ungefär 28 sidor i genomsnitt. Ett helårsabonnemang kostar 990 SEK. Den grundades 1930 och införlivades 1981 i Herencokoncernen. Den har en oberoende politisk hållning. Den redaktionella delen är bemannad av 35 personer. Tidningen trycks i Jönköping (nytt tryckeri ca 7 mil från Värnamo). *Värnamo Nyheter* är ensamtidning men inom spridningsområdet finns två endagstidningar *Finnveden Fredag* med 4700 exemplar och *Finnveden Onsdag* (nyligen namnbytt till *Onsdag i Östbo&Västbo*) med 3100 exemplar. De utges från Värnamo på de veckodagar som *Värnamo Nyheter* inte utkommer. *Jönköpings-Posten* (inom samma koncern) möter upp i Vaggeryds kommun medan *Hallandsposten* från Halmstad dominerar i Hylte kommun.

Spridningsområdet omfattar fem kommuner, Värnamo, Gislaved, Gnosjö, Vaggeryd och Hylte. Dessa består av en mängd mindre samhällen samt lite större orter som Gislaved, Gnosjö och Vaggeryd, vilka omger centralorten Värnamo. Geografiskt kan spridningsområdet uppskattas till 40x40 km i storlek och befolkningsstalet uppgår till 80.000 invånare. Befolkningsutvecklingen är avtagande, det sker en påtaglig utflyttning av unga människor. Samtidigt sker en inflyttning av invandrare (senare år från forna Jugoslavien) som rekryteras som arbetskraft till industrierna i regionen. Området är känt för sin omfattande småföretagarverksamhet inriktad på mindre tillverkningsindustri. Begreppet "gnosjöandan" är välkänt och ofta följs utvecklingen i området som en slags konjunkturbarometer. Det finns också en del större plast- och gummiindustrier. Arbetslösheten är efter nuvarande mått låg i området. Det finns inga djupa kulturhistoriska traditioner men frikyrkligheten utgör ett starkt inslag i samhällena.

Smålands-Tidningen utges i Eksjö. Upplagan är 18.200 exemplar. Tidningen har två editioner, *Vetlanda-Posten* i Vetlanda med en upplaga om 9.200 exemplar och *Tranås Tidning* med en upplaga om 6.700 exemplar. Den samlade upplagan är 34.100 exemplar med vikande tendens de två senaste åren. *Smålands-Tidningen* utges sex dagar i veckan. Den har fullformat och sidantalet varierar

genomsnittligt runt 30-34 sidor. Ett helårsabonnemang kostar 1455 SEK. Den grundades 1899 och ingår i Herencokoncernen. Centralredaktionen i Eksjö är bemannad av 10 journalister medan 6 journalister arbetar i Tranås och lika många i Vetlanda. Några mindre orter i spridningsområdet har redaktioner bemannade med 2 redaktörer. Tryckningen sker på det moderna tryckeriet i Jönköping. Tidningen är inte konkurrensutsatt. I Tranås finns en endagsutgiven lokaltidning, *Tranås-Posten* med en upplaga om 2.400 exemplar.

Smålands-Tidningens spridningsområde innefattar förutom Eksjö flera kommuner med självständiga centralorter, Nässjö, Sävsjö, Aneby och Ydre. Befolkningstalet i hela området är närmare 120.000 invånare varav Tranås och Vetlanda tillsammans svarar för ca 45.000. Befolkningen har minskat med ca 10 procent sedan 1968. Relativt många flyktingar/invandrare har kommit till regionen men sedan passerat vidare ut i landet. Näringsverksamheten präglas av småföretag, till största delen verkstads- eller träindustrier. Eksjö är en viktig militär garnisonsort. Arbetslösheten är högre än i värnamoområdet och ligger i nivå med riksgenomsnittet.

4. Några intyck efter en tids läsning av *Fredriksstad Blad* (Viveka Hedbjörk)

Det märks att tidningen har förnyat designen för bara något år sedan. Den har en mycket genomtänkt och enhetlig uppläggning över samtliga sidor. Det förekommer inga "fribrytartendenser" utan alla medarbetare verkar ha tagit till sig den nya linjen. Tryckkvaliteten är däremot dålig. Det drabbar framförallt bilderna, vilket måste kännas trist för fotograferna. Standarden på bildinnehållet varierar. Det kan ibland ge ett statiskt intryck med alltför få nyhetsbilder men ibland blixtrar det till. Nyhetsbilderna visar på en hård bevakning av polisrelaterade händelser, d v s olyckor och brott.

Fredriksstad Blad har ingen Ortsindelning för det lokala materialet (och heller ingen innehållsförteckning på första sidan). Man måste gräva ner sig i artiklarnas text för att få fram vilken ort som berörs. Det ställer stora anspråk på läsarnas tid. Det blir också svårt att få en överblick av hur orterna prioriteras i nyhetsbevakningen. Från tidningens sida berättar Erling Omvik att man har projekt för att i efterhand beräkna nyhetsfördelningen över olika orter. Policyn är dock att man låter nyhetsvärderingsprincipen överskugga ortsfördelningsprincipen i det redaktionella arbetet. Man har inte avdelat några journalister för att bevaka särskilda geografiska områden. Detta skall inte ses som typiskt för norsk press. *Østlandets Blad* (utges i Ski upplaga 18.200 ex) är en kontrast åt andra hållet med utpräglade geografiska markörer av artiklarna.

Nyhetsprioritering

Nyhetsvalet följer samma mönster som man är van att se hos svenska lokaltidningar (t ex *Värnamo Nyheter*). Den kommunala (politiska) bevakningen är omfattande. Det verkar som om *Fredriksstad Blad* har en ovanligt hög prioritering av olyckor och brott. I detta ingår att man ibland i reportage följer upp konsekvenserna av brott och olyckshändelser på ett skickligt sätt. Överlag gäller att det förekommer väldigt lite notismaterial.

Tidningen har en snäll näringslivsbevakning som närmast uttrycker stolthet över den lokala industrin och handeln. Personintervjuerna är också nästan överdrivet positiva, ofta med en karaktär av hyllning av de inblandade. I dessa fall riskerar både närheten och den djupare bilden av personen att gå förlorad. Bland personporträtten finns också utblickar från den lokala myllan, t ex av ortens barn som gått ut och blivit framgångsrika ambassadörer i den stora världen. Detta är en typ av positiv lokal journalistik som också *Värnamo Nyheter* använder sig av med goda erfarenheter.

Fredriksstad Blad har många artiklar av informations- snarare än nyhetskaraktär. I extremfallen kan de nästan liknas vid innehållet i broschyrmaterial från exempelvis någon myndighet. Efter svenska förhållanden skulle myndigheten nödgas föra in sådant material på betald annonsplats.

Konsumentjournalistiken är mer utbredd än vad som brukar vara vanligt i svenska landsortstidningar. Den är samtidigt mer aggressiv både jämfört med övrig journalistik i tidningen och jämfört med svenska förhållanden.

Lokalt material av typen föreningsreferat får påfallande lite utrymme. Detsamma gäller familjenyheter och liknande material till familjesidan. Ungdomsprofileringen är inte särskilt framträdande i nyhetsinnehållet utan återfinns i stället i featurematerialet. Kultur prioriteras och tilldelas flera sidor under vinjetten "Speilet". Tidningen gör här en kraftfull insats i att lyfta fram lokala kulturbegivenheter.

Insändarstoff får stor plats, men fördelas på tre olika ställen i tidningen. På sidan 2 finns den "tyngre debatten", mot slutet kommer vanliga insändarbrev och på sista sidan hittar man sladden med telefoninsändare under vinjetten "På tråden". Denna uppdelning skapar ett intryck av att man skiljer på folk och folk.

Tilltal

Tonfallet i tidningen kan beskrivas som en stabil och välmående samtalssten. Man tilltalar läsarna på ett moget och vuxet vis och med en respekt för att de kan ta till sig av mer komplicerade och tyngre redogörelser.

5. Några intyck efter en tids läsning av *Smålands-Tidningen* (Dag Kristoffersen)

Smålands-Tidningen är en solid produkt enligt det s k totaltidningskonceptet. Målet för många mindre lokaltidningar i Norge är att på liknande sätt bli fullserviceprodukter.

Presentation

Presentationen på första sidan är överskådlig. Många förstasidesartiklar har hänvisning in i tidningen. I Norge finns en trend att disponera förstasidan på ett annat sätt med färre hänvisningar.

Innehållet i resten av tidningen är mycket hårt eller, om man så vill säga, väl strukturerat. Utgåvorna är digra med mycket text och många små bilder. Det går inte att skönja någon nyhetsprioritering varken i fråga om text eller bilder.

Artiklarna är med norska mått påtagligt långa. Man kan fråga sig om detta förhållande rullar på av ren tradition. Handlar det om att fylla ut sidorna? Vad säger läsarna, störs de av för mycket text eller störs de när texter går alltför rakt på sak? Formatet spelar naturligtvis en roll. Men det kan finnas andra orsaker till denna skillnad mellan norska och svenska tidningar. En orsak kan vara att lösnummerpressen haft större inflytande på det lokala tidningsmakeriet i Norge. Det kan gälla såväl prioriteringen mellan bilder och text som utformningen av texter.

Lokalgeografisk prioritering

Smålands-Tidningen sätter den geografiska prioriteringen före nyhetsprioriteringen. Direkt efter ledarsidan börjar den lokalgeografiska sektioneringen eller zonen av innehållet. Syftet är förstås att skapa närhet till alla läsare. Ett extremt exempel på hur denna uppläggning kan falla ut visade sig i luciabevakningen den 14 december. Då fanns en bild på lucia med tärnor från varje liten ort, sida efter sida i tidningen. Luciafirandet är knappast uttryck för att

svenskarna är mer ritualistiska än norrmännen. Norge har ju sitt firande av nationaldagen den 17 maj.

Man skall nog ändå inte ställa de geografiska mot de nyhetsvärderingsstyrda uppläggningsalternativen för hårt mot varandra. Det anmärkningsvärda hos *Smålands-Tidningen* är att den inte har någon lokalregional uppsamlingssida som då kunde fyllas efter nyhetsvärdesbedömningar. Även den politiska journalistiken skulle kunna fungera som ett samlande element. Tidningen förfogar över en egen möjlighet att binda ihop ett större område. Fler gemensamma sidor skulle göra en större del av tidningen intressant för alla.

Den geografiskt styrda uppläggningsen av *Smålands-Tidningen* är helt konsekvent också när det gäller annonsmaterialet. Detta utförs skickligt och förhöjer annonsernas läsvärde.

6. Några intyck efter en tids läsning av *Laagendalsposten* (Jan-Olov Persson)

Genom *Laagendalsposten* får man ganska snabbt en klar bild av Kongsberg som en liten trygg stad utan sociala problem eller kriminalitet. Under en och en halv månads tid har det inte stått att läsa om en enda bilstöld. Som svensk lyfter man på ögonbrynen av att konstatera att en så här liten stad med 20.000 invånare har ett eget lasarett med BB-avdelning.

Att man på kort tid kan sätta sig in i de lokala förhållandena genom att läsa tidningen tyder på att den är väl integrerad i det lokala samhället och står nära läsarna. Tonfallet är mycket snällt och bidrar till att skapa den känsla av "Walt Disney-positivitet" som tycks prägla Kongsberg. Det framförs nästan aldrig någon lokal kritik på ledarsidan. Vid något tillfälle när ledaren varit kritisk har man senare mildrat tonfallet i frågan.

Innehållsprofilen

Nyhetsrapporteringen är inte geografiskt uppdelad. Antalet notiser är få, rapporteringen är mer uppbyggd i form av artiklar. I sociala frågor som rör äldreomsorg och sjukvård tar tidningen en markerad ställning. Den har också tagit upp frågan om rusdrycksanvändning bland ungdomar.

I likhet med *Fredriksstad Blad* har *Laagendalsposten* påfallande lite familjebevakning. Familjeinstitutionen har annars en starkare ställning i Norge än i Sverige men detta märks inte i de båda tidningarna. De arbetar dock på att utöka familjebevakningen men det är kanske inte lika lättarbetat som i Sverige.

Det verkar finnas en trend att dödsfall och begravningsceremonier är något som människor i Norge alltmer vill hålla utanför offentlighetens ljus.

Laagendalsposten har relativt lite ungdomsmaterial. Insändarutrymmet är heller inte så välfyllt. Däremot innehåller tidningen mycket material om motor och bilar. Ovanligt för svenska förhållanden är att man gör lokala tester av nya bilmodeller.

Varken *Laagendalsposten* eller *Fredriksstad Blad* har någon börssida. På denna punkt är tidningarna representativa för norska förhållanden. Det finns en slags arbetsfördelning inom den norska pressen så att de stora rikstäckande tidningarna tillgodoser läsarna med detta material. Detta sammanfaller med att den norska tidningstrukturen ger större förutsättningar för dubbelläsning än den svenska vilket också märks i de högre konsumtionstalen för Norge.

7. Några sammanfattande resultat

Huvudresultatet får sägas vara överraskande. De svenska tidningarna måste anses ha lika stor närhet till sina läsare som de norska. På ett par punkter har de kanske större närhet genom en mer intensiv bevakning av familje- och organisations- och föreningsnyheter. De båda norska tidningarna är å sin sida väldigt starka på att lyfta fram lokal kultur. De förefaller också vara mer lokalpatriotiska i sitt tonfall.

Presentationen av lokalnyheterna bygger på helt skilda upplägg. De svenska tidningarna är strikt geografiskt sektionerade medan de norska har allmänna nyhetssidor som arbetar mer efter nyhetsvärderingsprinciper. Det senare är dock inte helt typiskt för norska lokaltidningar. Vilket alternativ som skapar störst närhet till läsarna är en empirisk fråga.

De svenska tidningarna är väsentligt mer omfångsrika och innehåller betydligt större mängd text. Detta har också framgått i den första delen av projektet där vi jämfört årsvikterna för samtliga tidningar i de båda länderna.

Skillnaden i textmängd skulle kunna hänföras till den journalistiska traditionen och professionaliseringen, där Sverige har legat före i utvecklingen av journalistiken som akademisk disciplin. Men det kan också handla om att de svenska lokaltidningarna mer efterliknar storstadsmorgontidningarna medan många norska lokaltidningar har tagit intryck av den lösnummerförsålda tabloidpressen.

8. Några förslag till kvantitativ innehållsanalys

Det har framkommit att de studerade tidningarna i vissa innehållsavseenden inte är helt representativa för respektive lands lokalpress. Det gäller bl a det något begränsade helg- och kulturmaterial i de båda svenska tidningarna och avsaknaden av geografisk sektionering i de båda norska tidningarna. Den relativt hårt strukturerade geografiska sektioneringen i de två svenska tidningarna är dock vanligt förekommande i Sverige (men hur vanlig är en empirisk fråga). Dessa områden kan vara värda att kartlägga i en fortsatt kvantitativ jämförande översikt av innehållet i lokalpressen i de båda länderna. Utbredningen av familjebevakningen liksom organisations/föreningsbevakningen i ett större urval tidningar kan också vara en lämplig del i fortsatta studier. Ett tredje område gäller förekomsten av regionala nyhetssidor (län/fylke), dels som ett sammanbindande element, dels som en plats för nyhetsvärdesprioriteringar utöver första sidan.

En metod som bygger på direktkontakt med personer på tidningarna som har överblick över den redaktionella uppläggningsen kan vara effektiv för att skapa en första grundläggande översikt av förhållandena inom dagspressen i de båda länderna. Innehållsanalyser kan sedan bidra till en fördjupad bild kring olika lösningar i sättet att hantera och presentera lokalt material. Detta skulle kunna leda fram till en typologi över olika tillvägagångssätt. En sådan typologi skulle vara användbar både i teoretiska och praktiska sammanhang.

Resultaten bör naturligtvis kopplas till hur tidningarna har utvecklats på läsarmarknaden. Men det kan också vara fruktbart att se hur tidningar av olika storlek hanterar dessa innehållsaspekter. En hypotes kan vara att avsaknad av geografisk sektionering lämpar sig bäst för mindre tidningar som ett medel att få så stor del av tidningen som möjligt att vara intressant för alla läsare. En fullserviceprodukt innehåller kanske så mycket allmängods att den trots allt vinner mer på att profilera sig geografiskt. Men den kanske också bär med sig en mängd överflödigt gods. Här kan finnas uppslag till att förstå varför skillnaden mellan norsk och svensk tidningsstruktur är så stor som vi kunde konstatera i den första studien i projektet.

Referens

Høst, Sigurd och Severinsson, Ronny (1997) *Avisstrukturen i Norge og Sverige 1960 til 1995*. Arbeidsrapport nr 1 fra projektet Norsk-svensk dagspresseutvikling. Institutt for Journalistikk, Fredrikstad rapport 5/97
Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet
arbetsrapport nr 77

Erling Omvik
Nyhetsredaktør
i Fredriksstad Blad,
Norge

Prosjekt svensk-norsk dagspresseutvikling

Värnamo Nyheter

Noen synspunkter etter lesning av avisen i desember -97 og januar -98

Det tar tid å bli kjent med en ny avis. Derfor blir det også vanskelig å bedømme produktet etter såpass kort kjennskap. Når man i tillegg heller ikke har særlig kjennskap til distriktet dere dekker, avisens kultur, lesergrunnlag og tradisjoner - ja endog bor i et annet land, kan det tenkes at mine synspunkter er til liten nytte.

Men i alle fall: Her er noen tanker - og det var vel meningen i prosjektet at man skulle være en "röst utifrån".

ANNONSER PÅ FØRSTESIDEN

Den største overraskelsen med Värnamo Nyheter (senere omtalt som VN) er 1.siden som alltid er preget av annonser. En slik løsning gir sikkert gode inntekter. Fra et redaksjonelt synspunkt er det et reelt minustegn når pengene til de grader får styre avisens utstillingsvindu.

Dette er helt sikkert en debatt som også føres i avishuset, og kanskje er dere på samme vei som den mektige Helsingin Sanomat i Finland, nemlig å få en redaksjonell førsteside. Det virker imidlertid ikke slik på ansvarlig utgiver Rolf Edmarks noe spesielle argumentasjon i Krönikan 8.januar, "Annonser er demokrati"

Samtidig som det hele tiden ergret meg bare å finne annonser på førstesiden, må det innrømmes at synsinntrykket er nokså facinerende med stort sett bare lokale kommersielle budskap. Det gir jo også en lokal identitet å kunne presentere dagens tilbud på denne måten...

- Et strategisk affärsbeslut, skriver Edmark - og dermed er vel diskusjonen avsluttet.

DEN REDAKSJONELLE FØRSTESIDEN

Jeg synes at VN har et svært godt grep om sin redaksjonelle førsteside.

Sett ut fra avis-trender og -utvikling på 90-tallet er det vel her at avisen er mest "up to date". Resten av avisen lever ikke opp til den standard man finner her.

Det virker nesten som om noen har gjort en redesign med 1.siden og at man ikke har kommet lenger, bortsett da fra enkelt feature-løsninger som dukker opp fra tid til annen.

Førstesidene er forutsigbare. Noen vil kanskje si kjedelige, men jeg synes det er en styrke at man finner igjen det samme rammeverket fra dag til dag. Det er tross alt innholdet som skal gi variasjon.

Det er behersket fargebruk. En oversiktlig henvisningsspalte, VN i dag, gir god oversikt over bredden i avisen. Jeg har også sans for sidehenvisningene nederst. Avisen treffer som regel alltid godt med hovedbildet på førstesiden - som oftest også med treffende og pirrende titler. Her ser man at avisen har gode fotografer, noe som oftere drukner i dårlig bildeprioritering på innsidene.

Værspalten i bunnen gir god oversikt både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Den er glimrende!

Jeg gir også blomster for et behersket tittelspråk - godt variert i størrelse mellom store og små saker.

For øvrig er det tydelig at man jobber aktivt med å vise geografisk spredning på førstesiden, noen ganger blir det kanskje en smule overdrivelse når man skal tilfredsstille lesere "i hver lille krok". Er lesermarkedet så oppdelt eller er det avisen som ikke tør å stole på at de beste sakene selger????

Et pluss for synsinntrykket er det dessuten at man aldri har annonser på den redaksjonelle førstesiden.

Minus: Avisen har etter min høyst subjektive mening et lite personlig tittelhode. (Men her skal må trå forsiktig, dette har med tradisjoner å gjøre, og jeg vet om mange andre svenske aviser som har enda styggere tittelhoder...)

Det som irriterer meg mer er imidlertid at man stadig vekk gjentar VN på førstesiden. For eksempel 20.januar står det skrevet VN 13 ganger på førstesiden!: Når 95 prosent av sakene på førstesiden er lokale, er det helt unødvendig å markere VN i hver sak, det må da holde med stedsangivelse! Det er å undervurdere leseren.

Stempelet i rødt på hver side av førstesidelogoen er 60- eller i beste fall tidlig 70 talls-løsning. Hva er det godt for - stoler man ikke på tittelhodet? Her kunne man heller brukt plassen til annonser...

EGENANNONSERING - UTEN MENING?

Avisen har en utrolig dårlig praksis med egenannonsering. Annonser med diverse budskap om VN eller mer generelt om avisers fortreffelighet strøs tilfeldig rundt omkring i avisen. Det virker som om man nesten på annenhver side finner slike annonser.

En helt tilfeldig utvalgt dato - 31.januar 98 - fant jeg 31 egenannonser på en 40 siders avis, og da er engang ikke helt sikker på om jeg fikk med alle. Dette er både sløsing med papir - og manglende respekt for abonnenters leservaner!

LOKAL TVANGSTRØYE?

Hvis jeg har tolket avis-området riktig, så dekker VN et distrikt som er lite homogent. VN har en rekke sidevignetter som forteller om hvor man finner lokalstoffet og lokalannonsene for sitt distrikt, Värnaholm, Bredaryd, Gislaved, Anderstorp, Jönköping, Rydaholm med flere...

Så langt jeg har registrert, klaffer det godt med annonseplassering. Men det er svært ofte at avisen ikke holder hva den lover. Mange ganger kommer det inn TT-stoff, FLT-artikler eller innslag fra et annet distrikt.

Det virker alt for lett vint å slenge på enten en egenannonse eller en mer generell sak for å fylle ut.

Jeg vet ikke om leserne reagerer, men for meg som utenforstående virker dette lite profesjonelt. Den strenge oppdelingen tror jeg er mer annonse-begrunnet enn redaksjonelt begrunnet.

Jeg ser behovet for å merke stoff fra ulike distrikt, men man kunne kanskje nøye seg med notisrammer og lignende. Da kan man fortsatt holde på det helt lokale og nære.

Mange av de større sakene har vel aktualitet også utover et snevert distrikt?

Jeg har for eksempel merket meg dekningen av skolemat for neste uke. Her finner jeg notiser spredd over syv forskjellige sider. Mitt eksempel er hentet fra 31. januar. Vedlegg

Dette er stoff som kommer igjen og igjen. Hvorfor ikke lage en samletabell som kan brukes fra gang til gang - da kan man også sammenligne med maten man får på andre skoler.

VN samlet alle distriktene når det gjaldt folkemengde i avisens kommuner og forsamlinger. En matoversikt ville være enda enklere å lage.

Jeg gjentar at kunnskapen er for liten om distriktene: Men hvis man skal fortsette med oppdelingen som man har nå, trengs det mer redigerings-ressurser for å gjøre oppdelingen troverdig. Flere ganger ville det vært enkelt å løfte noen bilder i størrelse i stedet for å legge inn en annonse eller en sak som ikke har noe på siden å gjøre.

Sporten lever sitt eget liv også i VN - her er det ingen oppdeling i distrikter, så langt jeg kan se. Og min utfordring blir: Kunne man følge de samme prinsipper på de lokale nyhetssider. Og hva for eksempel med egne kultursider som hadde tatt for seg alle distrikter?

KRÖNIKA - ELLER LEDER?

Jeg har stor sans for Krönikan på side 4. I løpet av to måneders lesning blir man nærmere kjent med en del av medarbeiderne. Jeg er sikker på at avisen får respons på spalten. Det samme gjelder sikkert kåseriet som står på Helg-extra (lørdager).

Medarbeiderne er flinke til å ta opp temaer som engasjerer - både temaer som er aktuelle i nærmiljøet og mer generelle problemstillinger.

19. januar leser jeg nok en gang oppsiktsvekkende kommentarer av ansvarlig utgiver Rolf Edmark. - Inget i tillvaron er opolitisk, heter det i overskriften. I teksten står det at ägare og styrelse har besluttet av VN skal være en "politiskt fri" tidning.

Ansvarlig utgivere skriver at han er spent på hva medarbeiderne kommer til å skrive og mene i tiden som kommer...

Jeg tror ikke noen norsk avisredaktør ville ha uttrykt noe lignende. Lederspaltene er nesten hellig i norsk presse, det er redaktørens ansvar og boltreplass, selv om mange aviser benytter seg av ferdigskrevne ledere fra politiske byråer. Jeg er i uvisse om krönikan er det samme som leder???

INNSÄNDARE OCH DEBATT

Jeg registrerer stor bredde i debatten, og jeg synes avisen prioriterer godt når de velger lokal profil. Innsändarspalten minner meg om det vi har i Fredriksstad Blad. En del personer går igjen i spaltene, og religion er ofte et hett tema. VN har samme problem som vi har i vår avis, nemlig at enkelte anonyme brevskrivere får kritisere navngitte personer. VNs brevsider kan virke noe kjedelig uten illustrasjoner, men avisen viser at dette er prioritert stoff når det ligger så langt fremme som på side 4.

SPORTSPRIORITERING

Profilen på sporten i VN har mye til felles med slik vi prioriterer i Fredriksstad Blad: En klar overvekt av lokal sport, men samtidig et riss av nasjonale og internasjonale nyheter. VN har bred dekning av tabeller og resultater. VN bruker mer referatstilen. Jeg savner ofte de gode bildene - er det mange frilansere i sving på kvelder og i helgene?

BIIDEPRIORITERING PÅ INNSIDENE

Mange lokalaviser strever med å prioritere de gode bildene. Så også i VN. Ofte brukes mange små bilder i stedet for å satse på ett bærende motiv. Man ser ofte på sideoppslag at dårlige bilder får like stor plass som glimrende reportasjebilder. Det fungerer jo på den redaksjonelle førstesiden - på innsidene er det svakt. Jeg har en mistanke om at det er lokalside-filosofien som ofte sperrer for bedre utfoldelse. Fra tid til annen - men alt for sjelden - er det reportasjesider med dristigere bildeprioritering. Men de sidene blir så ulike den øvrige avisen at de nesten oppfattes som fremmedelementer.

WEEKEND-LESNING

Jeg registrerer at VN satser lite på weekend-lesning. Det lages få sider, og de kommer ikke på samme plass fra uke til uke.

Jeg sjekket fire tilfeldig valgte lørdager og fant weekendsider på følgende steder:

6. desember: Helg-extra side 11, Klassmatchen side 27, Sista sidan (40)
20. desember: Helg-extra side 20, Klassmatchen side 29
3. januar: Helg-extra på side 10, VN-extra på side 21
31. januar: Klassmatchen side 26, Helg-extra side 27, Sista sidan (40)
(I tillegg har jeg inntrykk at på lørdager samler man opp barnebilder.)

Mitt poeng er at jeg savner en weekend-seksjon eller i alle fall at weekend-sidene kommer etterhverandre. Innimellom synes det også som at man gjerne tar telegramstoff - som ikke er spesifikt lokalt - for å fylle helgesidene. Her synes jeg avisen burde gjort mer.

Et pluss i marginen: Klassmatchen er en god idé som jeg kunne tenke meg å kopiere i egen avis.

TYPOGRAFISK INNTRYKK

Bortsett fra den redaksjonelle førstesiden er hovedinntrykket av avisen er svært grå. Brødsatsen er innimellom vanskelig å lese. Det gjør seg særlig gjeldende på "dragningslister" (som ofte er å finne på side 2) og radio/TV-programmer som er svært lite spennende presentert.

Nyheter i korthet går igjen på mange sider. Kontrastene mellom titlene i kortnyhetene og større artikler ellers på siden er for små.

Ingressene i grotesk skrift er så kraftige i typsnittet at slår i hjel brødsats og andre effekter på siden. Noen ganger er det opp til tre avsnitt i til dels svært lange ingresser.

Mellomtitlene synes jeg fungerer bedre - både visuelt og innholdsmessig. Ofte synes jeg de er svært informative og gir god hjelp til videre lesning. Faktarammene hjelper også til å gjøre avisen mer ryddig - her aner jeg konsekvent bruk av negativ og raster tvers gjennom avisen (minus sporten)

En del rammestreker i avisen er så tykke at man får påminnelse om blytiden, dette gjelder særlig i annonse-utformingen.

Det er dessuten stort sprik i vignett-bruken.

Hovedvignetten Sport er kanskje den verste. I tillegg finner man helt andre stilarter som i "Sport i TV", VN lyfter på hatten för" og den mer moderne utforming på resultatsidene.

Det ville være en verdifull investering å starte redesign-prosess i VN.